

Andrzej Jawor

POWIEŚĆ FIODORA DOSTOJEWSKIEGO „IDIOTA”
W NAJNOWSZYCH BADANIACH
(lata osiemdziesiąte XX wieku)

W ostatnich latach w centrum zainteresowania badaczy znajdują się przede wszystkim takie powieści F. Dostojewskiego, jak "Zbrodnia i kara", "Biesy" i "Bracia Karamazow", mniej uwagi poświęca się natomiast "Idiocie". Spośród licznych prac traktujących o osobie i dziele pisarza, dostępnych czytelnikowi polskiemu, żadna w pełni nie dotyczy tej powieści, niektóre jednak pozycje zawierają ciekawe uwagi i wzmianki na temat pewnych jej aspektów. Poszczególne sądy i obserwacje składają się na materiał nader różnorodny pod względem tematycznym i metodologicznym.

Do pozycji typu monograficznego wzbogacających spojrzenie na twórczość wielkiego realisty rosyjskiego należy książka radzieckiego badacza Romena Nazirowa "Założenia twórcze F. Dostojewskiego"¹. Zawiera ona bogatą w treść analizę różnych poziomów świata przedstawionego w "Idiocie". Niektóre z rozpatrywanych w niej aspektów twórczości pisarza to stosunki przestrzenne i ściśle z nimi związane parametry czasowe, typologia tematyczna, systematyka postaci czy stylistyka.

Autor zastanawia się nad zależnościami pomiędzy kreacją bohatera a rozwojem fabuły powieściowej "Idioty". Jego zdaniem, Dostojewski buduje sylwetki bohaterów na zasadzie pa-

---

¹R. G. Nazirow, Twórczeskie zasady F. M. Dostojewskiego, Izdatielstwo Saratowskiego uniwersitetu, 1982.

radoksalnego połączenia realnego prototypu i sytuacji życiowej z literacką lub legendarną postacią-symbolem o ogromnym ładunku myślowym. Powyższe stwierdzenie ilustruje wnikliwa analiza ewolucji fabuły powieści i sylwetki jej głównego bohatera.

Memuarystyka i spuścizna epistolarna ubiegłego wieku pozwalają autorowi na wysunięcie niezwykle ciekawego wniosku dotyczącego prototypu głównego bohatera "Idioty". Według Nazirowa, tworząc swojego "pozytywnie pięknego człowieka" Dostojewski wykorzystał częściowo biografię i szereg cech charakteru dobrze znanego w ówczesnym życiu społecznym mecenasa i filantropa - hrabiego Grzegorza Kuszelowa-Biezborodko. Podobnie - stara się wykazać badacz - modelem Nastasji Filipowny była Lubow Iwanowna Krol - żona Kuszelowa-Biezborodko, kobieta piękna, o burzliwej przeszłości i dużym temperamentie.

Interesująco przedstawia się także analiza takich aspektów dzieła, jak koncepcja czasu, humor, typ "człowieka z podziemia" (postać Hipolita Tierientjewa), podczas gdy takie zagadnienia, jak funkcjonowanie mitu, metafory i symbolu w utworze, zostały jedynie zasygnalizowane.

Fenomen czasu - według Nazirowa - jest funkcją świadomości bohaterów, ich subiektywną iluzją. Zbudowany jest na zasadzie dialektyki subiektywnej psychologii bohaterów i autorskiej filozofii czasu.

Mówiąc o humorze Dostojewskiego, autor zastrzega się, że jest to zagadnienie złożone i ciągle jeszcze czekające na analizę. Niemniej udaje mu się wypowiedzieć kilka oryginalnych myśli związanych z tym tematem. Porusza więc Nazirow problem relacji komizmu i tragizmu w powieści, podkreśla ich nierozzerwalny związek, wyodrębnia elementy gorzkiej ironii i sarkazmu.

Książka Wiktora Odinkowa "Typologia postaci w systemie artystycznym F. Dostojewskiego"² jest kontynuacją wcześniej-

²W. G. Odinkow, Tipologija obrazow w chudożestwiennoj sistiemie F. M. Dostojewskiego, "Nauka", Nowosibirsk 1981.

szych prac uczonych radzieckich (Pieriewierzewa, Grossmana, Kirpotina i in.) poruszających to zagadnienie. Badaczka szczególnie interesuje funkcjonowanie pewnych typów postaci oraz ich wewnętrzny dialektyczny związek w procesie ewolucji twórczej autora "Biesów". Wykazuje on, iż pisarz w kolejnych swoich utworach - "Białych nocach", "Skrzywdzonych i poniżonych", "Zapiskach z podziemia" - stopniowo kreuje typ "dumnego człowieka". Jego społeczno-psychologiczna specyfika została najdokładniej przedstawiona w "Zbrodni i karze", lecz ten typ bohatera pojawia się także w szkicach do późniejszych utworów pisarza.

Opierając się na brulionach Dostojewskiego, Odinkow wykazuje, że typ "dumnego człowieka" - Raskolnikowa ulegał transformacji w "pozytywnie pięknego" Myszkina. W początkowych planach główny bohater "Idioty" pojawiał się bowiem jako oryginalny wariant Raskolnikowa. Dominującą cechą łączącą te dwie postacie była bezgraniczna duma, upajanie się swoją wyższością względem otoczenia. W założeniach pisarza "dumny człowiek" poprzez miłość powinien był odnaleźć harmonię i zgodę z samym sobą. W "Idiocie", podobnie jak w "Zbrodni i karze", przed głównym bohaterem postawił Dostojewski zadanie, które swoją skalą powinno było odpowiadać jego niepospolitej osobowości. Zamiarem pisarza nie było jednak dublowanie postaci Raskolnikowa. Wyposażając Myszkina w chrześcijańską pokorę i niewinność, stworzył Dostojewski osobowość odmienną od Raskolnikowa. Bohater zaczyna przypominać Chrystusa, obarczonego ważną proroczą misją. "Demoniczna" duma Raskolnikowa ustępuje teraz miejsca chrześcijańskiej prawdziwie Myszkina, wskazującej drogę do świętości.

Omawiana praca nie ma w zasadzie charakteru odkrywczego. Autor przede wszystkim systematyzuje i rozwija tezy wysunięte przez wcześniejszych badaczy twórczości Dostojewskiego.

Inny charakter ma książka Danuty Kułakowskiej pt. "Dostojewski. Dialektyka niewiary"³. Dotyczy ona ważnego aspektu

³D. Kułakowska, Dostojewski. Dialektyka niewiary, Książka i Wiedza, Warszawa 1981.

dzieła Dostojewskiego, a mianowicie wizji świata pisarza. Ze wstępu do książki dowiadujemy się, iż badaczka "skupiła się na problemach wiary i niewiary oraz ujmowania przez Dostojewskiego moralnych i społecznych konsekwencji przyjętych założeń światopoglądowych"⁴. Trzecia część rozprawy ("Chrystologia pozytywna") w kolejnych rozdziałach zawiera charakterystykę postaw poszczególnych bohaterów - wyznawców "prawdy Chrystusa": Soni, Myszkina, Zosimy... W rozdziale "Myszkina, czyli Chrystus estetyczny" badaczka przedstawia jeden z aspektów realizacji koncepcji chrześcijańskiego humanizmu pisarza. Główny bohater powieści, inkarnacja ideału estetyczno-etycznego, ukazany jest w kolejnych fazach rozwoju akcji powieściowej. Jego postawa, której dominującymi, a zarazem równorzędnymi składnikami są piękno i dobro, ma wyznaczać drogę do stworzenia ideału społecznego - Królestwa Bożego na ziemi.

Autorka systematyzuje dotychczasową wiedzę o powieści, korzystając z dotychczasowego dorobku literatury przedmiotu. Rozdział, o którym mowa, stanowi syntetyczną rekapitulację sądów i opinii różnych badaczy. Porusza w nim Kułakowska m.in. takie zagadnienia, jak geneza postaci Myszkina, światopogląd i funkcje powieściowe tego bohatera, eksponuje historiozoficzne pierwiastki utworu. Warto podkreślić, że książka, o której mowa, wyróżnia się walorami stylistycznymi: jest napisana żywo i z pazurem.

Trzeci numer miesięcznika "Literatura na Świecie" z 1983 roku⁵, w całości poświęcony Dostojewskiemu, zawiera dwa teksty współczesnych autorów poruszające problematykę "Idioty". W pierwszym, zatytułowanym "Dostojewski i wiek intensywności" Alex de Jonge ukazuje związki pomiędzy "Kwiata-

---

⁴T. M. Jaroszewski, Fenomenologia wolności Fiodora Dostojewskiego, /w:/ D. Kułakowska, Dostojewski. Dialektyka niewiary, Książka i Wiedza, Warszawa 1981, s. 12.

⁵"Literatura na Świecie" 1983, nr 3 (140).

mi zła" Baudelaire'a a twórczością autora "Biesów". Badacza interesuje "anatomia intensywnych przeżyć" bohaterów obu pisarzy. Dostojewski, podobnie jak poeta francuski, - pisze krytyk - obserwując człowieka swojej epoki, dostrzega pewne niepokojące zjawiska zachodzące w życiu społecznym, stara się je uchwycić i wykorzystać twórczo na gruncie literatury.

W świecie, pozbawionym sensu oraz wszelkich wartości etycznych i moralnych, bohaterów Dostojewskiego opanowuje apatia. Potrzeba wyjścia z marazmu emocjonalnego skierowuje ich na drogę intensywnych przeżyć. Intensywność przeżycia znajduje się w wyraźnej opozycji w stosunku do nudy, odsuwa ją i ukazuje rzeczywistość w zupełnie innym wymiarze. Jakkolwiek silne wrażenia pozwalają Stawroginowi, Swidrygajłowowi czy Rogożynowi uwolnić się od nudy, dzieje się to jednak kosztem rezygnacji z wartości moralnych. Intensywne przeżycie, zdaniem autora, jest przeciwieństwem "świadomości, normalności i umiaru". Rogożyn, pochłonięty namiętnością do Nastasji Filipowny, zatracca poczucie rzeczywistości, gotów jest na każdy krok, aby zaspokoić swoją żądzę. Badacz twierdzi, iż bohaterowie Dostojewskiego oscylują pomiędzy żądzą intensywnych przeżyć a nudą, gdyż "odebrana jest im jak gdyby możliwość znaczącej i twórczej egzystencji w rzeczywistości"⁶. Główny bohater "Idioty" - Myszkin motywuje fakt przejścia swojego dobrodzieja na katolicyzm właśnie "piekielną żądzą".

Alex de Jonge zauważa, iż bohaterowie Baudelaire'a i Dostojewskiego nie zawsze są w stanie dostrzec subtelną różnicę oddzielającą dobro od zła.

"Stosunek między uduchowieniem, pięknem a intensywnymi przeżyciami, tajemnica piękna i niemożność jej rozwikłania stanowi najważniejszą dziedzinę wspólną dla obu autorów"⁷. Ten właśnie aspekt znajduje swoją sugestywną realizację w "Idiocie". Za absolutną wartość uznaje bowiem Myszkin piękn-

⁶Ibid., s. 25.

⁷Ibid., s. 31.

no, które ma wyprowadzić ludzkość z impasu. Dramat bohatera zaczyna się w momencie, gdy okazuje się, iż "piękne" nie zawsze oznacza "etyczne", może równać się także złu. W dalszym toku swego rozumowania krytyk sugeruje, jakoby ów dramat bohatera stał się w istocie podłożem koncepcji twórczej Dostojewskiego. Jest ona bowiem uwarunkowana pewnym stanem "ciemnej" niepewności, niezdolności do wyboru pomiędzy tym co wartościowe, a tym co za takie uważane być nie może. Etyczne rozdroże staje się więc istotą pisarstwa, o którym mówić można tylko z aprobatą.

Artykuł de Jonge'a napisany jest błyskotliwie, a jego cenną zaletę stanowi świeżość i oryginalność ujęcia tematu.

Drugi artykuł z tegoż miesięcznika, pióra serbskiego rusycysty Milivoje Jovanovića, nosi tytuł "Wybrane problemy poetyki «powieści tajemnicy» w twórczości Fiodora Dostojewskiego". Badaczka interesuje właściwie jeden tylko aspekt zagadnienia, mianowicie - funkcjonowanie wzorca "powieści tajemnicy" w poszczególnych utworach pisarza. Realizacja tego wzorca wygląda następująco: "na planie psychologicznym i na planie akcji dokonuje się "sprawdzenie" pozornie podstawowych tajemnic, okazuje się wtedy, iż są one "fałszywe"; "prawdziwą" tajemnicę odkrywa się w zakończeniu, równoległe z rozszyfrowaniem "idei przewodniej" autora. "Fałszywe" tajemnice towarzyszą najważniejszym szczegółom korespondencji bohaterów"⁸.

"Idiota" jest powieścią, w której - zgodnie z podstawową ideą twórczości artystycznej XIX w. - pisarz podejmuje próbę kreacji bohatera pozytywnego. Jak twierdzi autor artykułu, w powieści nie dostrzega się przejawów związku pomiędzy systemem tajemnic fabularnych a ideą afirmacji "człowieka przyszłości". Bohater "Idioty" był w założeniu "absolutnie wspaniałym człowiekiem", a więc takim, w którym zarysowały się podstawy "człowieka przyszłości".

---

⁸Ibid., s. 120.

Z kolei autor stwierdza, iż na planie psychologicznym i na planie akcji wyróżnia się tajemnica "szczerego słowa" Myszki. Jej rola polega na prowokacji światów innych bohaterów. W dalszej fazie powieści pojawia się napięcie pomiędzy tajemnicą Myszki a tajemnicą Rogożyna. Katastroficzny finał powieści wykazał, iż "prawdziwa" tajemnica Myszki okazała się "fałszywą", ponieważ nie spełniła swojej roli, zaś "pozornie podstawowa" tajemnica Rogożyna, która miała być "fałszywą", jest "prawdziwą"⁹. Jovanović konstatuje, że typ "absolutnie wspaniałego człowieka" nie mógł się stać wzorem "człowieka przyszłości".

Można zauważyć, iż autor artykułu formułuje swe myśli niezbyt jasno i precyzyjnie. Rozprawa nie zawiera w pełni klarownej analizy funkcjonowania wzorca "powieści tajemnicy" w "Idiocie".

W roku 1981 ukazały się drukiem materiały z konferencji nt. "Dostojewski - myśl i dzieło"¹⁰ zorganizowanej przez Uniwersytet Łódzki. W publikacji tej zwraca uwagę pozycja traktująca o "Idiocie" w aspekcie komparatystycznym.

W artykule zatytułowanym "Z tradycji Dostojewskiego w prozie Grahama Greene'a" Stella Goldgart porównuje powieść "Sedno sprawy" z "Idiotą". Na przeprowadzenie ciekawej analizy porównawczej pozwala autorce ideowe i artystyczne pokrewieństwo obu pisarzy, szczególnie widoczne w tych właśnie utworach.

Badaczka zwraca uwagę przede wszystkim na analogie i różnice występujące przy konfrontacji postaci głównych bohaterów powieści - Henryka Scobiego i księcia Myszki. W jednym i drugim utworze celem autorów było ukazanie postaci bohatera pozytywnego, przepełnionego ideami dobra i reprezentującego najwyższe wartości etyczne. Do cech pokrew-

---

⁹Za "prawdziwą" tajemnicę Rogożyna autor artykułu uważa "tajemnicę jego noża".

¹⁰Fiodor Dostojewski - myśl i dzieło, Łódź 1981.

nych w sylwetkach Scob'ego i Myszkińa zalicza autorka: altruizm, czynnie uprawianą miłość bliźniego, uczucie litości występujące w obsesyjnej wręcz formie, które to cechy jednak nie tylko nie przeciwdziałają panoszącemu się wokoło złu, ale jak gdyby je prowokują. Obaj bohaterowie ponoszą porażkę obarczeni tragiczną winą: chcą czynić dobrze, a unieszczęśliwiają bliskie im osoby, przyczyniając się mimo woli do zbrodni.

Podobieństw w kreowaniu postaci Scobiego i Myszkińa dopatruje się autorka omawiając także problem miłości i przyjaźni. Każdy z bohaterów znajduje się pomiędzy dwiema kochającymi go kobietami, ale żaden nie jest zdolny do prawdziwej miłości. Obaj mają też przy sobie "przyjaciół-wrogów", z którymi łączą ich skomplikowane, ambiwalentne stosunki uczuciowe.

Autorka zwraca też uwagę na różnice między obiema powieściami. Dotyczą one sylwetek głównych bohaterów i bohatererek, ich światopoglądu, nadto w dziele pisarza angielskiego występują elementy rozpowszechnionego w literaturze dwudziestowiecznej turpizmu.

Henryk Scobie, bohater "Sedna sprawy", jest na pozór przeciętnym człowiekiem, w którym nie ma niczego niezwykłego, romantycznego, książe Myszkiń zaś to postać wyjątkowa, tajemnicza. Światopogląd bohaterów wykazuje istotne rozbieżności, pomimo iż w obu przypadkach wyrasta z tradycji chrześcijańskiej. Myszkiń jest apologetą prawosławia, mimo że nie interesują go sprawy obrzędowe. Bohater Greene'a natomiast to głęboko wierzący, praktykujący katolik.

Porównanie bohatererek obu utworów umożliwia autorce dokonanie szeregu spostrzeżeń. U Dostojewskiego są to kobiety piękne, niezwykle ciekawe, o bogatej osobowości, u Greene'a przeciwnie - brzydkie, nieatrakcyjne, ubogie duchowo.

Turpizm czy - dający się odczuć w "Sednie sprawy" - swoisty mizoginizm to dodatkowe cechy różniące obie powieści.

Omawiany artykuł wnosi istotny wkład do szeroko prowadzonych badań nad związkami twórczości Dostojewskiego z literaturą europejską.

Pogranicza literatury i sztuki dotyczy książka Barbary Stempczyńskiej "Dostojewski a malarstwo"¹¹. Badaczka zwraca uwagę m.in. na funkcje artystyczne dzieła plastycznego w twórczości autora "Braci Karamazow". Szczególnie interesujący wydaje się rozdział "Cytat malarski w powieściach Dostojewskiego". "Cytowany obraz malarski - jak wyjaśnia autorka - zostaje sprowadzony do poziomu medium literatury - słowa i funkcjonuje bądź w formie przytoczenia jego «postaci słownej» - integralnie z nim związanego tytułu lub ekwiwalentu tytułu, bądź w formie opisu"¹².

Na kartach "Idioty" pojawiają się znamienne cytaty malarskie. Stempczyńska wyróżnia dwa ich rodzaje. Są to obrazy istniejące w rzeczywistości (obraz Hansa Holbeina młodszego "Martwy Chrystus") oraz dzieła potencjalne, tj. realnie nie istniejące. Ich tematykę sugeruje książkę Myszkina (twarz skazańca przed egzekucją) czy Nastasja Filipowna (Chrystus z dzieckiem). Autorka analizuje "udział" i znaczenie obrazu malarskiego oraz dzieła potencjalnego we współtworzeniu materii literackiej utworów pisarza.

W powieściach Dostojewskiego, jak pisze Stempczyńska, "obraz malarski pełni różne funkcje artystyczne. Bywa on swoistym ornamentem, charakteryzuje postać, jest ekwiwalentem symbolicznym filozoficznej, społecznej, emocjonalnej postawy bohatera"¹³.

Stosunek poszczególnych bohaterów literackich do idei zawartej w obrazie pełniej ukazuje ich oblicze duchowe. Interpretacja obrazu Holbeina "Martwy Chrystus" staje się zasadniczym wykładnikiem światopoglądu Myszkina, Rogożyna czy Hipolita. Myśl zawarta w obrazie służy pisarzowi do wyeksponowania problemów wiary i niewiary, kwestii relacji między wybitną jednostką a prawami natury, zawiera w podtekście zapowiedź buntu Hipolita.

---

¹¹B. Stempczyńska, Dostojewski a malarstwo, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1980.

¹²Op. cit., s. 48.

¹³Op. cit., s. 48 - 49.

Autorka rozprawy stwierdza, iż obraz malarski w "Idiocie" nie jest rezultatem mimetycznego odwzorowania świata lecz spełnia rolę nośnika idei. W przekonaniu pisarza specyficzne zasady percepcji dzieła plastycznego umożliwiają wyrażenie i przekazanie uczuć i myśli, których nie sposób wyrazić słowami. Dlatego też twarz skazańca na obrazie Adelaidy powinna odsłonić najgłębszą prawdę o człowieku w obliczu śmierci, bogactwo jego przeżyć wewnętrznych. Podobnie obraz "Chrystus z dzieckiem", który powstał w wyobraźni Nastasji Filipowny: "Jest to nie tyle i nie tylko malarska symbolizacja stanu ducha bohaterki, ile quasi-malarska symbolizacja ideału, a więc czegoś, czego nie jesteśmy w stanie określić do końca, co wymyka się ujęciom dyskursywnym i będąc sprawą głęboko osobistą, indywidualną, może zyskać najróżniejszą postać"¹⁴.

Nieco uwagi w swoich rozważaniach poświęca badaczka estetyce wewnętrznej "Idioty": omawia graficzny charakter dzieła potencjalnego, elementy tworzące jego warstwę znaczeniową, analizuje rolę pejzażu, stanowiącego tło przeżyć głównego bohatera.

Konfrontując twórczość Dostojewskiego (w tym powieść "Idiota") z programem ideowo-artystycznym niektórych przedstawicieli sztuki rosyjskiej drugiej połowy XIX wieku (Kramskoj, Gay, Niestierow), Stempczyńska ujawnia interesujące analogie tematyczno-problemowe. Przejawiają się one w odwoływaniu się do chrześcijańskiego wzorca etycznego przy rozwiązywaniu społecznych i psychologiczno-moralnych problemów i sprzeczności epoki.

Jak wynika z powyższego omówienia, rozprawa zawiera szereg interesujących spostrzeżeń na temat powiązań "Idioty" ze sztukami plastycznymi.

Z okazji setnej rocznicy śmierci F. Dostojewskiego miesięcznik "Znak" poświęcił cały numer wielkiemu Rosjanino-

---

¹⁴Op. cit., s. 55.

wi¹⁵. Trzon numeru stanowi ankietą, w której na temat pisarza i jego twórczości wypowiadają się czołowi polscy intelektualiści, przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych. Jedno z pytań: "Którego z bohaterów Dostojewskiego nie cierpię, a który jest mi najbliższy?" - prowokuje uczestników ankiety do wypowiedzi na temat głównej postaci "Idioty". Spośród osiemnastu respondentów tylko trzech uznało księcia Myszkina za bliskiego im bohatera. Byli to: Stanisław Brejdygant, Zdzisław Umiński i Zbigniew Żakiewicz. Jarosław Marek Rymkiewicz ma wobec postaci Myszkina stosunek ambiwalentny. Z jednej strony jest mu on najbliższy spośród wszystkich bohaterów Dostojewskiego, z drugiej zaś drażni go swoją "nieporadnością i niezdarkością duchową". Z. Żakiewicz podkreśla u księcia "samoświadomość duchową, chciwość życia oraz dar współczucia". Z. Umiński znajduje w nim obok cech Chrystusa coś ze św. Franciszka. S. Brejdygantowi - jako aktorowi - bliskie są na swój sposób postacie Myszkina i Raszkolnikowa, które odtwarzał na scenie. Obu bohaterów akceptował jako wcielenia własnych rozterek wewnętrznych. Michał Strzemski przyznaje co prawda, że lubi Aloszę Karamazowa, jednak za bliskiego sobie nie uznaje żadnego z bohaterów Dostojewskiego. Postać księcia Myszkina ("takiego niby głupka bożego przeobrażającego się w donkichota") jest dla niego wielce irytująca.

Wypowiedzi poszczególnych dyskutantów mają, jak widać, charakter bardzo osobisty. Każdy z nich mówi o swoich wrażeniach z lektury powieści Dostojewskiego, określa swój stosunek do bohaterów pisarza.

Przytoczone wyżej wnioski i refleksje składają się na obraz recepcji "Idioty" w latach 80-ych naszego stulecia. Poszczególni badacze, omawiając rozmaite aspekty utworu, posługują się różnymi kluczami metodologicznymi. W ich pracach można doszukać się interpretacji moralno-filozoficznej prob-

---

¹⁵ "Znak" 1981, nr 319 - 320.

lematyki dzieła obok analizy jego poetyki czy refleksji na temat jego genezy, ujęć komparatystycznych obok zapisu subiektywnych impresji. Dyskusja o "Idiocie" trwa ciągle i jest to dowodem żywotności dzieła i trwałej jego wartości.

ROMAN FEDORA DOSTOJEWSKOGO "ИДИОТ"
В НОВЕЙШИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ (80-е ГОДЫ XX ВЕКА)

Статья содержит обзор последних работ польских и зарубежных исследователей, посвященных разным аспектам романа Федора Достоевского "Идиот".

Отдельные авторы анализируют такие проблемы, как генезис романа, прототипы его героев, вопросы его проблематики, его связь с живописью и его влияние на другие литературные произведения.